

FEDINEC CSILLA

A 2019-es előrehozott parlamenti választások Ukrajnában

A modern parlamentarizmus működése pártokra épül. Ukrajnában a többpártrendszer az államfordulat előtti időszakban alakult ki. Ez a pártrendszer az elmúlt közel három évtizedben a folyamatos átalakulás állapotában volt, a szereplők azonban alig cserélődtek. 1994-ig a pártalakításban az ideológiai szempontok játszották a főszerepet, utána azonban egyre inkább az egyéb megfontolások kerültek előtérbe, a pártok fő funkciója nem a társadalmi érdekek képviselése, hanem kampányokhoz kötődően egyes csoportok vagy személyek politikai legalizálása és érdekérvényesítése lett. Megjelentek az adminisztratív eszközökkel létrehozott pártok, amelyeknek lényege, hogy az alapítótól valamilyen függőségben levő személyek rákényszerültek, hogy belépjenek az adott pártba. Az ellenzéki pártok ellehetetlenítésének eszköze volt a klónpártok alapítása, a pártvásárlás. Domináns tényezővé vált a gazdasági lobbierdek megjelenése. Egészen a kétezres évek első évtizedének közepéig a parlamenti többség fogalma is viszonylagos volt, csak a 2006-os választások előkészítő törvény rögzítette a parlamenti többség létrehozásának jogszabályi kötelezettségét. A 2019-es választási év – elnökválasztás és parlamenti választás – felbolygatta ezt a meglehetősen sajátos politikai konstrukciót, a politikán kívülről jött szereplőkkel, minden idők legnagyobb politikai felhatalmazásával, az ország és a parlament mélyreható átalakításának ígéretével. A választási győzelmek nem magyarázhatók pusztán a korábbi hatalommal szembeni protestszavazatokkal, hanem sokkal inkább utalnak jól kimunkált politikai projektekre. A tavaszi elnökválasztást az előadóművész, rendező, producer Volodimir Zelenszkij minden idők legerősebb felhatalmazásával nyerte meg, az első olyan csúcspolitikusként, aki korábban semmilyen formában nem vett részt az ország politikai életében. A leköszönő elnökhöz hű parlament megkísérelhette szembemenni a fordulattal olyan módon, hogy alkotmányosan korlátozza az elnöki hatalmat. Ennek megakadályozására az alkotmány szerint ősszel esedékes parlamenti választás helyett az új elnök 2019 júliusára előrehozott választásokat írt ki, amely Zelenszkij újonnan alakított pártja, A Nép Szolgája egyértelmű győzelmét hozta – először alkothatott parlamenti többséget és alakíthatott kormányt egyetlen politikai erő, amire szintén nem volt még példa sem az ország, sem az európai demokráciák történetében. A politika gyakorlata fog választ adni a kérdésre, hogy ez valóban politikai innováció-e.

A független Ukrajna történetében a 2019-es év soha korábban nem tapasztalt fordulatot hozott, melynek politikai következményei még messze nem látszanak. A választási győzelmek mindenesetre nem magyarázhatók pusztán a korábbi hatalommal szembeni protestszavazatokkal, hanem sokkal inkább utalnak jól kimunkált politikai projektekre. A tavaszi elnökválasztást az előadóművész, rendező, producer Volodimir Zelenszkij minden idők legerősebb felhatalmazásával nyerte

meg, az első olyan csúcspolitikusként, aki korábban semmilyen formában nem vett részt az ország politikai életében. A leköszönő elnökhöz hű parlament megkísérelhette szembemenni a fordulattal olyan módon, hogy alkotmányosan korlátozza az elnöki hatalmat. Ennek megakadályozására az alkotmány szerint összehívandó esedékes parlamenti választás helyett az új elnök 2019 júliusára előrehozott választásokat írt ki, amely Zelenskij újonnan alakított pártja, A Nép Szolgája egyértelmű győzelmét hozta – először alkothatott parlamenti többséget és alakíthatott kormányt egyetlen politikai erő, amire szintén nem volt még példa sem az ország, sem az európai demokráciák történetében. Jelen elemzésben az előrehozott parlamenti választást kíséreljük meg bemutatni.

1. A parlamentarizmus

Az 1991 óta független Ukrajna politikai hatalmi struktúrájának három központi intézménye az államfő és hivatala, a parlament (hivatalos megnevezése Legfelsőbb Tanács = Verhovna Rada), valamint a miniszterelnök és a kormány (Ministeri Kabinet). Az ország államformája elnöki-parlamenti köztársaság, illetve 2014–2010 között és 2014 óta parlamenti-elnöki köztársaság.

Az Alkotmány (1996)¹ szerint az elnöki ciklus ötéves, a parlamenti és az önkormányzati négyéves, 2011-ben alkotmánymódosítással az utóbbiakat is öt évre emelték. Az államfői pozíciót 1991-ben vezették be, a parlament és az önkormányzatok viszont változatlan formában működtek tovább a függetlenség elnyerése után is. Az ukrán parlamentben 2000 februárjáig keltezett dokumentumokon a szovjet időszak összehívásainak számozását folytatták, egész a XIV. összehívásig, amikor megtörtént a váltás: a XIV.-et átszámolták III.-ká, és ennek megfelelően visszamenőleg a megelőző kettőt is. A 2019-es előrehozott választással így a IX. összehívású parlament kezdte meg munkáját. A törvények számozása két részből tevődik össze, az első része arab számok, a második része pedig a parlamenti ciklust jelölő római szám.²

Az 1996-os Alkotmány az egykamarás parlamentet szerkezeti tekintetben lényegében változatlanul hagyta. A parlamentnek vannak állandó és eseti bizottságai. Az államfő nevezi ki a miniszterelnököt a parlament jóváhagyásával, a miniszterelnök javaslatára pedig a kormány többi tagját. A hadügyminiszter és a külügyminiszter személyére viszont ő maga teszi meg a javaslatot a parlamentnek. 2019-ig bezárólag még egyetlen miniszterelnök sem töltött ki teljes ciklust, a megbízotti időszakokat is figyelembe véve, 2019 szeptemberében a tizenkilencedik miniszterelnök foglalta el hivatalát. A kilenc parlamenti választásból négy volt előrehozott, közte a legutóbbi, a 2019-es is.

¹ Конституція України (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

² Részletesen lásd FEDINEC Csilla – HALÁSZ Iván – TÓTH Mihály: *A független Ukrajna: államépítés, alkotmányozás és elsüllyesztett kincsek* (Budapest: Pesti Kalligram – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont 2016) 82–110.

Választási ciklusok Ukrajnában

Államfőválasztások	Parlamenti választások			Önkormányzati választások
	választás éve	választási rendszer	parlamenti küszöb	
	1990 (SZU)	többségi		1990 (SZU)
1991				
1994 (előrehozott)	1994 (előrehozott)	többségi		1994
	1998	vegyes	4%	1998
1999				
	2002	vegyes	4%	2002
2004				
	2006	arányos	3%	2006
	2007 (előrehozott)	arányos	3%	
2010				2010
	2012	vegyes	5%	
2014 (előrehozott)	2014 (előrehozott)	vegyes	5%	
				2015
2019	2019 (előrehozott)	vegyes	5%	

2. A választási törvény

Az alkotmány értelmében a parlamenti képviselők száma 450 fő, az új választásokra a mandátum ötödik évében, október utolsó vasárnapján kerül sor (77. cikk). A hatályos választási törvényt 2011. november 17-én fogadta el a parlament. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1862. sz., az ukrajnai demokratikus intézmények működéséről szóló 2012. január 26-i állásfoglalása számos negatívumot fogalmazott meg Ukrajnával kapcsolatban, azonban ezt a törvényt kifejezetten pozitívan ítélte meg. A 15.1. pont szerint: „üdvözlendő, hogy a parlamenti választásokról szóló törvényt széles körű konszenzussal, a parlamenti ellenzék bevonásával fogadták el [...]”.³ Mindazonáltal a törvénnyel kapcsolatban számos bírálat fogalmazódott meg, 2019 februárjáig bezárólag több kisebb módosítás is történt, az alapelvek azonban változatlanok maradtak. Az egyik fontos módosítás, hogy alkotmánybírószági döntés alapján megsemmisítették azt a cikket, amely le-

³ PACE Resolution 1862 (2012) The functioning of democratic institutions in Ukraine. <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta12/ERES1862.htm>

hetővé tette a pártlistáról képviselők kizárását a hivatalosan megállapított választási végeredmények után.⁴

Az Ukrajna népképviselőinek megválasztásáról szóló 4064-VI. törvény⁵ legfőbb változtatása a vegyes választási rendszer újbóli bevezetése, a parlamenti küszöb felemelése minden korábbinál magasabb 5%-ra, és a blokkok (politikai tömbök) indulásának tilalma. E törvény alapján került sor a 2012-es, 2014-es és a 2019-es parlamenti választásokra.

Az egymandátumos választási körzetekben a választói létszám 12%-nál nagyobb arányban nem térhet el a Központi Választási Bizottság által a választói névjegyzék alapján megállapított becsült átlagos választói létszámtól. A III. rész 18. cikk 2. pont 3) alpontja szerint a kompakt nemzetiségi területek lakóit egy választási körzetbe kell sorolni, vagy ha a lakóterületük több választási kerület között oszlik meg, akkor legalább egy olyan körzetet kell létrehozni, ahol az adott nemzeti kisebbséghez tartozó választók többségben vannak. Az egymandátumos választási körzetek határainak megváltoztatására a választásokat megelőző 175 napon kívül van lehetőség, azon belül már nem lehetséges. Külön körzeteket hoznak létre a katonai alakulatoknál, valamint határon túl. A határon túli (vagy külföldi) körzetekben a diplomáciai képviseleteken lehet leadni a szavazatokat. Külföldön csak listás szavazásra van lehetőség. A 2014-es konfliktus kirobbanása óta Oroszország területén nem lehet szavazni.⁶ Elektronikus választói adatbázis 2007 óta működik.⁷

A jogszabály 74. cikkelye foglalkozik a kampány alatti tiltásokkal. Nem vehetnek részt a politikai kampányban többek között külföldiek. Ilyen kampánynak nemcsak a direkt politikai rendezvényeket tekintik, hanem a kulturális és sportrendezvényeket is, ha az valamilyen módon köthető mandátumért ringbe szálló jelölthöz.

A vegyes választási rendszer azt jelenti, hogy 225 képviselőt pártlistán, 225 képviselőt pedig egyéni körzetben választanak meg. A pártlistára az adott párt tagjai és pártonkívüli jelöltek is felkerülhetnek. A pártlista zárt, a mandátumszámítás a legnagyobb maradék elve és a Hare-kvóta alapján történik, a bejutási küszöb 5%. Egyéni képviselők esetében a körzeti magnitúdó egy. Egyéni képviselő jelölhet valamely párt, vagy pedig függetlenként – Ukrajnában használatos szakterminussal: önjelölt – indulhat. Az egyéni képviselő megválasztásához egyszerű többség szükséges. A választásokon a szavazó két cédulát kap, mindkettőn kategorikus szavazással nyilváníthatja ki akaratát (csak egy pártra, illetve egy jelöltre szavazhat, nincs lehetősége rangsorolásra).

⁴ 21 грудня ухвалено Рішення Конституційного Суду України № 3-р/2017.

<http://www.ccu.gov.ua/novyna/21-grudnya-uhvaleno-rishennya-konstytuciynogo-sudu-ukrayiny-no-3-r2017>

⁵ Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 № 4061-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>

⁶ Erről a tiltásról lásd Постанова ЦВК «Про внесення змін до постанови Центральної виборчої комісії від 12 квітня 2012 року № 67» від 31 грудня 2018 року № 274. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0274359-18>

⁷ Державний реєстр виборців. https://www.dr.gov.ua/ords/portal/cm_core.cm_index?start

A 2014-es és a 2019-es választások alkalmával 26 egyéni képviselői helyet nem osztottak ki, mivel a megszállt területekről szóló 2014-es törvény alapján⁸ nem tartottak választásokat a Krímen (tíz körzetben) és Szevasztopolban⁹ (két körzetben), Donyeck és Luhanszk megyék egyes területein (kilenc, illetve öt körzetben). A csökkentett képviselői létszám ellenére a parlamenti szavazáskor az alkotmányos létszámot veszik figyelembe. Ily módon az egyszerű többséghez legalább 225 plusz egy szavazat, az alkotmányos többséghez pedig 300 plusz egy szavazat szükséges.

3. Az előrehozott választások kiírása

Az elnökválasztás első fordulójára 2019. március 31-én, második fordulójára április 21-én került sor. A megválasztás és a beiktatás közötti időszakban a leköszönő elnök teljes hatáskörben gyakorolja jogköreit, azaz nem válik ügyvezetővé. A leköszönő államfő, Petro Porosenko és a hozzá lojális parlament kísérletet tett arra, hogy behatárolja az utód politikai mozgásterét, az elnöki pozíciót jelképes hatalmi tényezővé degradáló alkotmánymódosítást sem tartott kizártnak.

Zelenszkij államfői beiktatására 2019. május 20-án került sor, a hagyományoknak megfelelően a parlament épületében. Az új elnök megszólította a világban élő 65 millió ukránt – a több mint negyvenmillió ukrain lakosságot és a több mint húszmillió diaszpórát. A legfontosabb feladatnak a béke megteremtését nevezte a Donbáson. Az ország egységes Ungvártól a Donbászig. Zelenszkij végig államnyelven, azaz ukránul beszélt, de néhány mondatot elmondott oroszul is, jelezve, hogy a kiélezett nyelvkérdés¹⁰ ellenére a nemzet egysége nem attól függ, ki milyen nyelven beszél. A beszéd végén kijelölte a parlament feladatait, melyek alapfeltételének nevezte új, cselekvőképes parlament összehívását. Ennek érdekében bejelentette, hogy feloszlítja a törvényhozást.¹¹ Az erről szóló elnöki rende-

⁸ Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>

⁹ A városnak az ukrán jogban különleges státusza van amiatt, hogy 1991-től kezdve az orosz haditengerészeti flotta, tehát külföldi katonai egység bázisául szolgált. A bázis honlapja: <https://www.kchf.ru/>

¹⁰ Lásd többek között: CSERNICSKÓ István: *Nyelvpolitika a háborús Ukrajnában*. (Ungvár: Autdor-Shark 2016); FEDINEC Csilla – CSERNICSKÓ István: Language Policy and National Feeling in Context Ukraine's Euromaidan, 2014–2016 *Central European Papers* 2017/1. 81–100. Ukrajna új nyelvtörvényét, amely erőpolitikával igyekszik előmozdítani az ukrán nyelvűséget az országban, Petro Porosenko az elnökválasztáson elszenvedett veresége után fogadtatta el a parlamenttel és írta alá. Lásd. Ukrajna 2704-VIII. számú törvény az ukrán nyelv mint államnyelv funkcionálásáról, kihirdetve 2019. május 16-án. <http://www.golos.com.ua/documents/2704zw.pdf>

¹¹ Angol fordításban itt olvasható: Volodymyr Zelenskyy's Inaugural Address. 20 May 2019. <https://www.president.gov.ua/en/news/inavguracijna-promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelensk-55489>

tet, amelyben július 21-ét jelölte ki az előrehozott választások megtartására, május 21-én írta alá, és május 23-án lépett hatályba.¹²

A rendelet aláírása után Zelenszkij Andrij Parubijhoz, a parlament elnökéhez fordult azzal a kéréssel, hogy hívja össze a törvényhozás rendkívüli ülését, és tűzzék napirendre a választási törvény módosítását. Az államfő javaslatai: arányos választási rendszer bevezetése, a parlamenti küszöb 5%-ról 3%-ra csökkentése, részletszabályok pontosítása többek között a speciális választási körzetekkel kapcsolatban (lásd például nemzetiségi választási körzet). A parlament összeült, a kérdés azonban nem került napirendre, elnapolták május 28-ára,¹³ ám közben május 23-án hatályba lépett a parlament feloszlásáról szóló elnöki rendelet.

Az Alkotmány szerint az államfő feloszthatja a parlamentet és új választásokat írhat ki (106. cikk, 1. bekezdés, 7., 8. pont), az előrehozott választásokra a feloszlás kihirdetésétől számított 60 napon belül kell sort keríteni (77. cikk, 2. bekezdés), a parlamentben a választási eredmények alapján a képviselői frakcióknak többségi koalíciót kell alkotni, amely koalíció javaslatot tesz a miniszterelnök és a kormány tagjainak személyére (83. cikk, 6. és 7. bekezdés), az államfő feloszthatja a parlamentet, ha a koalíció nem jön létre egy hónapon belül, vagy a koalíció széthullása esetén egy hónapon belül nem jön létre új koalíció [90. cikk, 2. bekezdés, 1) pont].

A Népi Front parlamenti képviselői az Alkotmánybírósághoz¹⁴ fordultak, vitatva a parlament feloszlásának jogosságát. A beadvány arra hivatkozott, hogy az államfőnek nem áll jogában vizsgálni, hogy a parlamenti koalíció fennáll vagy sem, hanem megdönthetetlen jogi bizonyíték esetén konstatálhatja a tényt. Az Alkotmánybíróság június 11-én tűzte napirendre a beadványt és június 20-án hozott döntést, amikor a jelen levő tizenhat bíróból tizenegy szavazattal, öt ellenében, jogszerűnek ismerte el a parlament feloszlását. Az Alkotmánybíróság az első tárgyalási napon nyílt eljárásban Zelenszkij elnököt személyesen is meghallgatta – ez volt az ország fennállásának 28 éve alatt az első alkalom, hogy a regnáló államfő megjelent a testület előtt. A többi tárgyalási nap zárt ajtók mögött zajlott.

Az alkotmánybíróági határozat leszögezte, hogy konfliktus keletkezett az államfő és a parlament között a parlament feloszlásának jogszerűségét illetően. Ez a konfliktus nem rendezhető jogi úton, mivel az Alkotmány nem fejt ki a parlamenti koalíció megszűnésének procedúráját, és nincs erre vonatkozó eljárásrendje magának a parlamentnek se. 2014. február 21-én a parlament módosította az alkotmány 83. cikkelyét a parlamenti frakciók koalíciókötésével kapcsolatban és a 90. cikkelyt az államfőnek a parlament feloszlásához fűződő jogát illetően a

¹² Указ Президента України №303/2019 «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів». 21 травня 2019 р. <https://www.president.gov.ua/documents/3032019-27121>

¹³ Позачергове засідання Ради: онлайн. 22.05.2019. <https://www.rbc.ua/ukr/news/vneocherednoe-zasedanie-rady-onlayn-1558456920.html>

¹⁴ Az Alkotmánybíróság tizennyolc tagú, hat tagot az államfő, hatot pedig a bírói önkormányzati testület, a kongresszus nevez ki pályázati alapon.

83. cikkely megsértése esetén. Ám ez az alkotmánymódosítás nem lett átvezetve a parlament működési szabályzatába, ami önmagában szabálytalanná tette a koalíció működését. Ugyanakkor az Alkotmány 5. cikkének 2. bekezdése szerint a szuverenitás letéteményese és a hatalom egyetlen forrása Ukrajnában a nép; a nép a hatalmat közvetlenül és az államhatalmi, valamint az önkormányzati szerveken keresztül gyakorolja. A 69. cikk szerint a népakarat kinyilvánítása választások útján történik. Mindezekből következően az alkotmányos vita rendezésére alkalmas az előrehozott választások megtartása.¹⁵ Az alkotmányossági eljárás nem befolyásolta a választások előkészítését, amely az eljárással párhuzamosan folytatódott.

4. A kampány

A választási kampány 2019. május 24-én vette kezdetét – egy nappal a parlament feloszlását kimondó elnöki rendelet hatálybalépése után. Június 18-án tehetek közzé utoljára prognózisokat a kutatóintézetek – legközelebb a nemzeti exit pollal találkozhatott a közönség a választás estéjén. A választás előtti napon, július 20-án pedig teljes kampánycsend volt érvényben. A választási törvény 107. cikkelye értelmében a körzeti választási bizottságokba csak a leköszönő parlamentben frakcióval rendelkező pártok és a legutóbbi, 2014-es parlamenti választásokon részt vevő pártok jelölhettek tagokat, tehát például A Nép Szolgája Párt¹⁶ – amelyet 2017. december 2-án jegyeztek be – nem. Az egyéni képviselőjelöltek ábécérendben kerülnek fel a szavazócedulára, a pártok sorrendjét pedig sorsolással döntik el. A kampány számos összetevője közül hármat emelünk ki: virtuális tér szerepét, a „posztprájerizmust” mint új politikai eszközt és a negatív tényezők közül a klónjelenséget.

A választási kampány alapelvei az egyenlő hozzáférés a nyilvánosságban való megjelenéshez, többek között egyenlő lehetőségek biztosítása a közmédiában való szerepléshez, a választási költségek maximalizálása (párt esetében a minimálbér 90 ezerszerese, egyéni jelölt esetében a minimálbér 4 ezerszerese a plafon). A választási kampány szabályainak megsértése adminisztratív vétség és bűncse-

¹⁵ КСУ визнав конституційним Указ Президента «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів». 20.06.2019. <http://www.ccu.gov.ua/novyna/ksu-vyznav-konstytuciynym-ukaz-prezydenta-pro-dostrokovye-prypynenya-povnovazhen-verhovnoyi>

¹⁶ A párt a 2015-től három évadot megélt satirikus filmsorozatról (a harmadik évadot közvetlenül a 2019-es elnökválasztást megelőzően mutatták be a televízióban) és a 2016-os mozifilmről kapta a nevét, amelyben Volodimir Zelenszkij az ukrán államfőt játszotta. Zelenszkij filmbeli szerepe fiktív személyiségre épült, ám a történet és egyes szereplők tagadhatatlanul összefüggésbe voltak hozhatók valós eseményekkel és személyekkel, a korrupció és zsákutcás politikát és politikusokat figurázta ki. Érdekes, hogy a filmsorozat orosz nyelvű, a mozifilmben pedig oroszul és ukránul is beszélnek. <http://kvartal95.com/ua/> A párt honlapja: <https://sluga-narodu.com/>

lekmény minősítésű is lehet. A legszigorúbb eljárás alá esik a választás finanszírozása, illetve a választók megvásárlásának kísérlete.

A választási törvény 74. cikk első bekezdése értelmében nem vehetnek részt a kampányban külföldiek és hontalanok, az államigazgatásban dolgozók és a választási bizottságok tagjai. Kampányrendezvénynek számít nemcsak a direkt politikai rendezvény, hanem például a kulturális vagy sportrendezvények is, amelyek az adott párt vagy képviselőjelölt érdekeltségi körébe tartoznak, vagy a támogatásával, védnökségével kerülnek megrendezésre. A teljes egészében külföldi tulajdonú, vagy több mint 50%-ban külföldi tulajdonú médiában tilos kampányt folytatni. Tilos az agitáció a választást megelőző napon és a választás napján.

Ukrajnában 2014, a narancsos forradalom óta megfigyelhető a választási programok egyre csökkenő szerepe. Terjedelmes politikai dokumentumok helyett leginkább iránymutatásra redukálódnak a programok, ami alapján egyre kevésbé értelmezhető a direkt jobb- vagy baloldali besorolás is. A 2019-es parlamenti választási kampány legfontosabb sajátossága az internet és a koncertek mint kampányeszközök megnövekedett szerepe. Az internet a 2014-es Méltóság Forradalma idején robbant be az ukrajnai politikai életbe. A Facebook volt a hatalom elleni tiltakozások megszervezésének legfontosabb eszköze, a Twitter pedig a hatalomváltás után a kormányzati tényezők számára is elsődleges felület volt, jóval előbb jelentek meg a friss események, mint a hivatalos minisztériumi honlapokon.

A személyes accountok később sem koptak ki a felső politikai körök eszköztárából, bár elsődleges szerepük visszaszorult. Választási kampányban a nagy átörést az 2019-es tavaszi elnökválasztás hozta, amikor Volodimir Zelenszkij kampánya gyakorlatilag az internetes felületekre koncentrált. A Nép Szolgája Párt a parlamenti választási kampányában ugyanezt a módszert követte, kiváltva a hagyományos lehetőségek jelentős költségigényét, illetve reagálva a korszellemre, amikor a média és a direkt politikai rendezvények véleményformáló ereje csökken, igazodik az okostelefon-nemzedék valós eléréséhez.

A 2019-es parlamenti választási kampány fontos sajátossága volt a koncertek és show-elemek széles körű használata is. Az ezt megelőző választásokra 2014-ben került sor, a donbázi hibridháború kitörésének évében, így akkor ez a sajátos körülmény is befolyásolta a látványelemekhez való tartózkodó viszonyulást. 2019-ben azonban az induló pártok adottságaiból is következett a kulturális tömegképzés eszközeivel élés. Zelenszkij személyiségére és produkciós irodája stábjára erősen építő A Nép Szolgája Párt, valamint az etnorockzenész Vjacseszlav Vakarczuk pártja, a Hang is bátran körbejárhatta az országot hatalmas csarnokokat megtöltő koncertekkel. Azonban nemcsak a későbbi parlamentbe jutó, vagy a show-bizniszben erőspozíciókkal rendelkező pártok vagy jelöltek, hanem mindenki más is igyekezett támaszkodni „népszerű előadóművészek” mozgósító erejére.¹⁷

¹⁷ КВУ закликає партію і кандидатів відмовитися від концертних та шоу-технологій на виборах. 27.06.2019. <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug:kvu-zaklykaie-partii-i-kandydativ-vidmovytyisia-vid-kontsertnykh-ta-shou-tekhnologii-na-vyborakh>; Хто за коро

A parlamenti választásokon A Nép Szolgája Párt és a Hang Párt még egy újítást bevezetett, amelyre a „koncerttechnológiával” szemben korábban szórványosan sem volt példa, sőt ebben a formában ők alkalmazták először. Az egyesült államokbeli választási rendszer egyik sajátosságát, hogy a pártok helyett a jelöltekről is a választók döntenek. Ennek módja az előválasztást (primary). A Nép Szolgája és a Hang „posztelőválasztást” hirdetett meg. A bejegyzett pártlistán szereplő képviselőket szondáztatta ily módon meg a választóközönsséggel – az interneten keresztül. A pártlista összeállítására rendelkezésre álló rövid idő nem volt alkalmas arra, hogy ezt az előzetes véleményezést megejtsék, a bejegyzett listára pedig már nem lehet újabb neveket felírni, azonban át lehet ugrani neveket, akiket alkalmatlannak találtak a választók – és valóban, ily módon post factum több név is került a potenciális jelöltek sorából.¹⁸

Az ukrainai parlamenti választás különös, szórványosan korábban is előforduló jelensége volt az úgynevezett klónozás. Korábbi választások alkalmával arra volt példa, hogy egy-egy jelölttel szemben azonos nevű második jelöltet – klónt – is indítottak, hogy ezzel csökkentse a potenciális jelölt esélyeit. A 2019-es parlamenti választásokon azonban ez a jelenség erősen elterjedt, mégpedig immár nemcsak személyek, hanem pártok, sőt mértékadó kutatóintézetek is célpontba kerültek. Az utóbbiak esetében azok Facebook-oldalait másolták le, meghamisított előrejelzésekkel. Pártok esetében a népszerű párt, elsősorban A Nép Szolgája brandjét másolták le – klónozták –, hogy azt a hamis benyomást keltsék a választóban, az adott jelölt a leutánzott párt színeiben indul.

A klónozás jelensége leginkább az egyéni jelölteket érintette. A 199 egyéni körzetből 48-ban indultak klónok is, összesen 161 azonos nevű jelölt, egyes esetekben nemcsak egy klónnal, hanem többel (három-hat azonos nevű jelölt egy körzetben). Bár egyértelműen alkalmas ez a helyzet a választások befolyásolására, a hatályos választási törvény nem teszi lehetővé, hogy névazonosság miatt megtagadják bárkinek is a bejegyzését, ha egyébként minden törvényi előfeltételnek megfelel.¹⁹

5. A választási eredmények

Valamennyi számon tartott kutatóintézet A Nép Szolgája Párt nagyarányú győzelmét jelezte előre – a parlamenti többség – 226 képviselő – határára jelezték. A választás napján közétett Nemzeti Exit Poll már határozottan a biztos győzelmet je-

співав на Харківщині перед виборами. 19.07.2019. <https://times.kharkiv.ua/uk/2019/07/19/htoz-a-kogo-spi-vav-na-harkivshhini-pered-viborami/> stb.

¹⁸ Бортник назвал самый эффективный политический ход новых партий. 16.06.2019. <https://ukraina.ru/sn/20190616/1023913808.html>

¹⁹ КВУ: на виборах балотується 161 кандидат-клон. 12.07.2019. <http://www.cv.u.org.ua/nodes/view/type:news/slug:kvu-na-vyborakh-balotuietsia-161-kandydat-klon?fbclid=IwAR0VTCjD-kIwzVMxS1GI6P280B5EvmIuxXVvHeVvIAEYdQkZt7Io2aTjB0vA>

lezte előre. A pártlisták eredményei napokon belül megszülettek, az egyéni körzetek összesítése azonban lassabban zajlott – a törvény erre két hetet ad. A Nép Szolgája győzelme kétségtelen volt, annak mértéke volt kérdéses. A részvételi arány 49,84% volt, a legalacsonyabb Kárpátalja megyében – 41,16%.²⁰

Az 5%-os küszöböt öt pártnak sikerült megugrania: A Nép Szolgája Párt – 43,16%, 124 mandátum; Ellenzéki Platform Az Életért Politikai Párt – 13,05%, 37 mandátum; Haza Összükran Egyesület Politikai Párt – 8,18%, 24 mandátum; Európai Szolidaritás Politikai Párt – 8,10%, 23 mandátum; Hang Politikai Párt – 5,82%, 17 mandátum.²¹ Doneck és Luhanszk megyékben az Ellenzéki Platform, Lemberg Megyében a Hang, az összes többiben, beleértve Kárpátalját is, A Nép Szolgája győzött.²² A listán parlamentbe jutott pártok közül csak a Julia Timosenkóhoz kötődő Haza és a Petro Porosenkóhoz, a tavaszi elnökválasztás után leköszönő volt államfőhöz kötődő Európai Szolidaritás volt korábban is parlamenti párt, a többiek újoncok.

Az egyéni körzetek eredményei: A Nép Szolgája – 130 mandátum, Ellenzéki Blokk és Ellenzéki Platform – 6-6 mandátum, Hang – 3 mandátum, Haza és Európai Szolidaritás – 2-2 képviselő, Egységes Centrum – 1 mandátum, független képviselők – 46.²³ A Nép Szolgája mellett gyakorlatilag egyetlen politikai erő sem rúgott labdába az egyéni körzetekben. Különlegesség, hogy az Egységes Centrum, amely de facto egy kárpátaljai regionális párt (de jure csak országos pártok indulhatnak), s az a képviselő, akit a párt a parlamentbe küldött Viktor Baloga, a régió legbefolyásosabb gazdasági tényezője, azon képviselők egyike, aki az új parlamentben is megőrizte mandátumát.

A megválasztott képviselők közül 82-en szereztek ismét mandátumot (20%), a többiek újoncok.²⁴ Az átlagéletkor 41 év, a nők aránya 20,8%. A legtöbb nő, a legalacsonyabb átlagéletkor A Nép Szolgája Párthoz kötődik. 182 képviselő a bejegyzett lakcíme alapján kijevi illetőségű.²⁵

A választások után a Nép Szolgája Párttal kapcsolatban a vezető hírek egyike volt, hogy a képviselői csapat összetartáson vesz részt a Kárpátokban, illetve képzésben részesülnek, hogy felkészüljenek az elvégzendő feladatokra.²⁶

²⁰ ЦВК: Хід голосування. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp084pt001f01=919.html>

²¹ ЦВК: Результати по багатомандатному виборчому округу. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp300pt001f01=919.html>; ЦВК: **Обрані народними депутатами України.** Загальнодержавний багатомандатний виборчий округ. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp611pt001f01=919.html>

²² ЦВК: Підсумки у регіонах України. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp310pt001f01=919.html>

²³ ЦВК: Одномандатні виборчі округи. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp611pt001f01=919.html>

²⁴ Результати виборів: до Ради пройдуть понад 80 діючих нардепів. 26.07.2019. <https://www.rbc.ua/ukr/news/rezultaty-vyborov-radu-proydu-80-deystvuyushchih-1564135995.html>

²⁵ Портрет нардепа нової Ради: вік, освіта, стаття. 26.07.2019. https://24tv.ua/naskilki_onovitsya_verhovna_rada_pidrahunki_n1183908

²⁶ A számos hírből lásd. pl. У Трускавці стартувало навчання майбутніх нардепів від „Слуги народу”. 29.07.2019. https://censor.net.ua/ua/news/3140061/u_truskavtsi_startuvalo_navchanyu

6. Magyar esélyek

Ahogy fentebb szó volt róla, Zelenszkij elnök sikertelen kísérletet tett a választási törvény megváltoztatására, a hatályos választási törvény pedig bár előírja nemzeti választási körzet alakítását, azonban erre a választásokat megelőző 175 napon kívül van lehetőség – azaz az előrehozott választások kiírásakor már esélytelen volt.

A kárpátaljai magyar politikusok döntése az volt, hogy mivel a fennálló hat kárpátaljai körzet közül egyben sincsenek többségben a magyar választók, a meglévő választói bázis három körzetben oszlik meg, ezért mindháromban indítanak egyéni jelöltet. A 68. sz. körzetben a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség tagja, Barta József a negyedik lett 8939 szavazattal (12,37%)²⁷, a 68. sz. körzetben a párton kívüli Tóth Miklós a harmadik lett 6949 szavazattal (11,70%) – ebben a körzetben nyert Viktor Baloga.²⁸ Egyik képviselőjelöltnek sem volt reális esélye a győzelemre.

Ezzel szemben nagy várakozások előzték meg Brenzovics László, a KMKSZ elnökének indulását a 73. sz. körzetben, ahol 16 644 szavazattal (26,21%) a második helyre szorult a 25 223 szavazatot (39,72%) begyűjtő Vlagyiszlav Poljakkal szemben – mindketten független jelöltként indultak.²⁹ Brenzovicsal szemben is indult azonos nevű klón, illetve a kampánycsend napján a potenciális szavazók mobiltelefonjára magyar nyelvű sms érkezett, amelyben szavazásra buzdították az embereket, az ál-Brenzovics sorszámát jelölve meg³⁰, azonban mindezen körülmények ellenére a szavazati arányok azt tanúsították, hogy ez esetben a klóntechnika semmilyen befolyást nem gyakorolt a választási eredményekre.

Brenzovics kampányában is megjelent az országos trendben érvényesülő „népszerű előadóművész” elem is. Az ezzel és a választási kampány néhány egyéb elemével kapcsolatos információk elérhetetlenek lettek a világhálón, mivel már a kampány során felmerült törvénytársítási gyanú – a KMKSZ ezt visszautasította³¹ –, a választások után pedig a működés törvényességét vizsgáló eljárás in-

nya_mayibutnih_nardepiv_vid_slugy_narodu_fotoreportaj; У Київській школі економіки розповіли, як вчитимуть нардепів від „Слуги народу”. 25.07.2019. https://24tv.ua/u_kiyivskiy_shkoli_ekonomiki_rozpovili_yak_vchitimut_nardepiv_vid_slugi_narodu_n1183851

²⁷ Відомості про підрахунок голосів виборців в одномандатному виборчому окрузі №68 (Закарпатська область). <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp040pt001f01=919pf7331=68.html>

²⁸ Відомості про підрахунок голосів виборців в одномандатному виборчому окрузі №69 (Закарпатська область) <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp040pt001f01=919pf7331=69.html>

²⁹ Відомості про підрахунок голосів виборців в одномандатному виборчому окрузі №73 (Закарпатська область) <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp040pt001f01=919pf7331=73.html>

³⁰ КВУ фіксує масові порушення дня тиші. 20.07.2019. <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/ty-re:news/slug:kvu-fiksuie-masovi-porushennia-dnia-tyshi>

³¹ A pénzosztók helyett a magyar összefogas embereit próbálják besározni. Házkutatások magyar vezetőknél. 2019.07.16. <https://karpataljalap.net/2019/07/16/penzosztok-helyett-magyar-osszefogas-embereit-probaljak-besarozni>

dult a KMKSZ ellen. A magyar jelöltek a KMKSZ és az Ukrajnai Magyar Demokratikus Szövetség (UMDSZ) választási összefogásának támogatóit voltak, bár ennek kommunikációja nem volt egyértelmű.³²

A Magyarország és Ukrajna között az 2017-es oktatási kerettörvény óta fennálló feszültség enyhülésében bizakodó magyar kormány a kampányidőszakban a szavazási hajlandóság megtámogatására folytatta azt a gyakorlatot, hogy képviselői rendszeresen Kárpátaljára látogatnak. Kijev a választási törvény fent említett tiltására hivatkozva tiltakozott a választásokba való beavatkozásra. Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter úgy fogalmazott 2019. július 16-i beregszászi látogatása alkalmával: „Őszintén reméljük – márpedig a reménykedés nem beavatkozás a belügyekbe –, hogy Kijevben olyan parlamenti erőviszonyok jönnek létre, amelyek lehetővé teszik majd a két ország kapcsolatainak jelentős javítását”³³. Ezt megelőzően a választásokon való részvételre buzdított Orbán Viktor miniszterelnök is, aki Budapesten fogadta a képviselőjelölt Brenzovics Lászlót. A felek „megállapították, fontos, hogy a kárpátaljai magyarság meg tudja őrizni jelenlétét a kijevi törvényhozásban”³⁴.

Brenzovics László tagja volt a VIII. összehívású parlamentnek Petro Porosenko Blokkjának listás képviselőjeként. A porosenkói elnöki időszakhoz és a porosenkói parlamenti többséghez kötődik a nemzetiségi iskolákat megszüntető, és a duális oktatást bevezető 2017-es oktatási kerettörvény, valamint a kisebbségi nyelvhasználatot erősen korlátozó 2019-es nyelvtörvény elfogadása, amelyek ellen a kárpátaljai magyar szervezetek, és maga Brenzovics László is tiltakozott, illetve kérte a magyar választási körzet törvényi kereteknek megfelelő kialakítását. Azonban ettől a kettős szereptől sem lehet eltekinteni a parlamenti választások eredményének értékelésekor. A magyar képviselőjelöltekre leadott szavazatok aránya azt jelzi, hogy a magyar jelöltek a várható szavazatszámot sem tudták begyűjteni, a kárpátaljai részvételnél alacsonyabb támogatottságot tudtak csak felmutatni.

Ukrajnában először és utoljára 2001-ben volt népszámlálás, amit az eltelt hosszú idő miatt nem vehetünk alapul, azonban 2017-ben Grezsa István, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért felelős miniszteri biztos a BGA Zrt. közreműködésével készült árnyéknépszámlálás 131 ezer magyar lakost mutatott ki, amelyből a szavazó korú lakosok lélekszáma

³² Lásd pl. a Golos Karpat nevű portál által készített választási videót: Василь Брензович: треба представляти Закарпаття в Києві, а не Київ у Закарпатті. 16.07.2019. <https://www.youtube.com/watch?v=XkugXLSyqVs>

³³ Szijjártó Péter: A magyar–ukrán kapcsolatok jelentős javulásában vagyunk érdekeltek. MTI, 2019.07.16. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/szijas-peter-a-magyar-ukran-kapcsolatok-jelentes-javulasaban-vagyunk-erdeltek-7124204/>

³⁴ Orbán–Brenzovics találkozó: A kárpátaljai magyarok menjenek el választani! MTI, 2019.07.12. <https://karpataljalap.net/2019/07/12/orban-brenzovics-talalkozo-karpataljai-magyarok-menjenek-el-valasztani>

meghaladja a 110 ezret.³⁵ A magyar képviselőjelöltekre leadott szavazatok száma összességében 32 532 szavazat – nem lehet kizárni, hogy eben nem magyar szavazatok is vannak –, miközben az összkárpátaljai részvételi arány 40% körül volt.

A KMKSZ a választások után közzétett nyilatkozatában a vereség okaiként felsorolta, hogy „fontos tényező volt a választáson az, hogy a magyar lakosság jelentős része nem tartózkodik itthon, s a választáson való részvételi hajlandósága is némileg alacsonyabbnak mutatkozott az átlagnál”³⁶, azonban ez önmagában nem magyarázza az alacsony szavazatszámot. A magyar képviselőjelöltekre is igaz, ami az országos trend – erős üzeneteket, de nem részleteiben kidolgozott választási programot kínáltak választóiknak. Tegyük hozzá, hogy ez egyenesen következik a választási szabályozásból, amely szerint a választási program, amit a Központi Választási Bizottság honlapján tesznek közzé, nem lehet hosszabb 3900 leütésnél. Egyéb írásos program pedig nem készült.

7. Az új parlament megalakulása

Az új parlament alakuló ülésére augusztus 29-én került sor. A mandátumok kiosztásának végső sorrendje után a parlamenti frakciók: A Nép Szolgája – 251 képviselő, Ellenzéki Platform – 44 képviselő, Európai Szolidaritás – 27 képviselő, Haza Párt – 24 képviselő, Hang Párt – 20 képviselő; parlament csoport: A Jövőért – 23 képviselő; és 33 független képviselő. A Nép Szolgája 251 képviselője biztosítja az abszolút többséget, nincs koalíciós kényszer, a párt önállóan tudott kormányt alakítani rögtön az első parlamenti napon. Az ukrán sajtó az „egypárti kormány”, illetve „monokoalíció”³⁷ fogalmakat kezdte el használni.

A legszembeütőbb azonnali változás, hogy míg korábban a frakciók és csoportok az elnöki és a szónoki pulpitushoz képest „sugaras” elrendezésben foglaltak helyet, most A Nép Szolgája foglalja el a teljes első és középső karéjt, az ellenzék és a függetlenek a hátsó sorokat kapták meg.³⁸ Ez nemcsak hatalomtechnikai eszköznek tekinthető, de például ezzel az ülésrenddel megakadályozható, hogy az ellenzék könnyen hozzáférjen a szónoki emelvényhez, amely nem egy alkalommal volt helyszíne a korábbi összehívású parlamentekben nyílt színi dulakodásoknak.

³⁵ SUMMA 2017 – A kárpátaljai magyarság demográfiai felmérése. <https://bgazrt.hu/summa-2017-a-karpataljai-magyarsag-demografiai-felmerese/> Ebbe a lélekszámba beletartozik az a mintegy húszezer nyugdíjas is, akik már Magyarországról kapják az ellátást, amivel az ukránai állandó lakcímküket meg kellett szüntetniük, a tényleges otlakást azonban fenntartják, viszont szavazati joggal így Ukrajnában nem rendelkeznek.

³⁶ A KMKSZ nyilatkozata a 2019-es ukránai parlamenti választásokkal kapcsolatban. 2019.07.26. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp407pt001f01=919pf7201=15350.html>

³⁷ Lásd pl. Монокоаліція Зеленського планує створити моноуряд. 29.07.2019. http://texty.org.ua/pg/news/textynewseditor/read/95473/Монокоаліція_Zelenskogo_planuje_stvoryty_monourad; Монокоаліція, результати виборів та інформаційна політика. 25.07.2019. <https://www.radiosvoboda.org/a/30075716.html> stb.

³⁸ Lásd az elrendezést a parlament honlapján: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_zal_frack

A parlament elnöke, Dmitro Razumkov, és első elnökhelyettese, Ruszlan Sztefancsuk A Nép Szolgája Párt, elnökhelyettese, Olena Kondratyuk pedig a Haza Párt képviselője. A 23 állandó parlamenti bizottságból 21-nek A Nép Szolgája frakció adja az elnökét, egyedül az ifjúsági és sportbizottságot kapta meg a Haza Párt, illetve az emberi jogok, nemzetiségi ügyek és megszállt területek bizottságának van független elnöke. Figyelemre méltó az utóbbi bizottság elnevezése, mert jelzi, mely kérdéseket tartja szorosan összetartozónak az ukrán törvényhozás.

8. Összegzés

Ukrajna 2015 óta az Európai Unió társult tagja, ami mérföldkő az európai jogharmonizáció, az európai és általában a nemzetközi támogatások szempontjából. 2019. február 7-én a parlament elfogadta, február 19-én az államfő aláírta azt az alkotmánymódosítást, amivel bekerült a preambulumba az ukrán nép európai identitása, és az európai uniós és az euroatlanti integráció megmásíthatatlansága, illetve a 109. cikkelybe, hogy az irányvonal szavatolója az államfő.³⁹

A modern parlamentarizmus működése pártokra épül. Ukrajnában a többpártrendszer az államfordulat előtti időszakban alakult ki. Ez a pártrendszer az elmúlt közel három évtizedben a folyamatos átalakulás állapotában volt, a szereplők azonban alig cserélődtek. 1994-ig a pártalakításban az ideológiai szempontok játszották a főszerepet, utána azonban egyre inkább az egyéb megfontolások kerültek előtérbe, a pártok fő funkciója nem a társadalmi érdekek képviselése, hanem kampányokhoz kötődően egyes csoportok vagy személyek politikai legalizálása és érdekérvényesítése lett. Megjelentek az adminisztratív eszközökkel létrehozott pártok, amelyeknek lényege, hogy az alapítótól valamilyen függőségben levő személyek rákényszerültek, hogy belépjenek az adott pártba. Az ellenzéki pártok ellehetetlenítésének eszköze volt a klónpártok alapítása, a pártvásárlás. Domináns tényezővé vált a gazdasági lobbyérdek megjelenése.

Egészen a kétezres évek első évtizedének közepéig a parlamenti többség fogalma is viszonylagos volt, csak a 2006-os választásokat előkészítő törvény rögzítette a parlamenti többség létrehozásának jogszabályi kötelezettségét, de az még így is olyannyira képlékeny maradt, hogy 2019-ben annak hiányára hivatkozva tudta az új államfő, Volodimir Zelenszkij feloszlatni a parlamentet.

A 2019-es választási év – elnökválasztás és parlamenti választás – felbolygatta ezt a meglehetősen sajátos politikai konstrukciót, a politikán kívülről jött szereplőkkel, minden idők legnagyobb politikai felhatalmazásával, az ország és a

³⁹ Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» № 2680-VIII, від 07.02.2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19/sp:wide#n2>

parlament mélyreható átalakításának ígéretével. A politika gyakorlata fog választ adni a kérdésre, hogy ez valóban politikai innováció-e.

Irodalomjegyzék

CSEERNICSKÓ István: *Nyelvpolitika a háborús Ukrajnában*. (Ungvár: Autdor-Shark 2016)

FEDINEC Csilla – HALÁSZ Iván – TÓTH Mihály: *A független Ukrajna: államépítés, alkotmányozás és elsüllyesztett kincsek* (Budapest: Pesti Kalligram – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont 2016)

FEDINEC Csilla – CSEERNICSKÓ István: Language Policy and National Feeling in Context Ukraine's Euromaidan, 2014–2016 *Central European Papers* 2017/1. 81–100.

Kulcsszavak: Ukrajna, alkotmány, választási törvény, választások, alkotmánybíróság, parlament

FEDINEC CSILLA
tudományos főmunkatárs, PhD
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont
fedinec.csilla@tk.mta.hu